

TeoPol-seminaarissa

I would prefer not to, vastaa kirjuri Bartleby työnantajansa esittämiin pyyntöihin Herman Melvillen kertomuksessa. Hän jättäytyy kaiken neuvottelun ja työpaikkapolitiikoinnin ulkopuolelle. Koko työpaikan järjestys menee sekaisin ja Bartleby mielisairaalaan. Jäljelle jää omalaatuisen kiellon kummallinen kaiku.

Helsingin yliopiston Tutkijakollegiumin kesäkuussa järjestämässä seminaarissa ”Insistence of the Theologico-Political. How and Why Did Modern Political Philosophy and Theory Become Engaged with the Theological?” kyseltiin tapoja, joilla moderni poliittinen järjestys – siis periaatteessa sekulaariksi itsensä ymmärtävä järjestys – ylittyy ja ylittää itsensä jatkuvasti uskonnon alueella. Teologis-poliittisen kysymyksen hellittämättömyys on eräänlainen modernin politiikan ennakoehdot: teologia on aina piiloutunut poliittisiin käsitteisiin. Kolmipäiväisen seminaarin parikymmentä puhujaa

lähestyivät aihepiiriä lukuisista eri näkökulmista.

Seminaarin yksi toistetuimmista ajattelun aiheista oli Carl Schmittin tunnettu huomio kaikkien keskeisten poliittisten käsitteiden teologisesta alkuperästä. Uskonto muodostaa politiikalle kuitenkin myös vastinparin, joka ei ainoastaan sulaudu sen käsitteistöön, vaan jättäytyy todella ulkopuolelle. Ihme ei ole ainoastaan poikkeus, joka vahvistaa suvereniteetin (Jumalan, hallitsijan, kansan) vallan, vaan on ajoittain myös jotain todella muuta.

Bartleby on hyvä kirjallinen esimerkki suvereniteetin tulemisesta toiminnan piiriin. Bartleby on kirjuri, joka Giorgio Agambenin mukaan ”ei lopeta yksinkertaisesti kirjoittamista, vaan ’on mieluummin kirjoittamatta’” ja joka ”ei kirjoita mitään muuta kuin voimansa olla kirjoittamatta” – suvereniteetti itse, joka ei tarvitse poikkeuksia ollakseen. Bartleby suhtautuu kirjoittamiseen hellittämättömästi ja kirjoittamisen

teemaan kirjallisuudentutkijakin luontevasti tarttuu.

Hent de Vries (Johns Hopkins -yliopisto) kartoitti ihmeen politiikan mahdollisuutta palestiinalaisen Sari Nuseibehin filosofian kautta. Nuseibehille islamilaisen filosofian perinne tarjoaa vaihtoehdon länsimaisten poliittisten ja filosofisten käytäntöjen vaihtoehdottomuudelle. Jumiutu-neissa poliittisissa konflikteissa on käännäyttävä uudella tavalla messiaaniseen ajatteluun, joka tarkoittaa myös kielen kritiikkiä. Nuseibehin filosofissa maailmallisten käsitteiden dekonstruktio ja poliittinen toiminta yhdistyvät ihmeen politiikaksi.

Messiaanisuuden politiikka tai ”messiaaninen käänne” poliittisessa teoriassa kuului seminaarin kiinnekehtiin. Philip Goodchild (Nottinghamin yliopisto) käsitteli rahaa modernin talouden ja taloustieteen universaalina lupauksena, jota nykyisessä kriisissä määritellään uudelleen, puretaan ja vahvistetaan. Rahatalous muistuttaa uskontoa monella tavalla,

otteita ajasta

keskeisesti uskon ja lupauksen käsitteiden kautta. Väärän lupauksen universaalista järjestyksestä olisi päästävä pois, mutta purkamiseen liittyvä lupaus jostain toisesta järjestyksestä on vielä auki.

Myös Pamela Slotten (Helsingin yliopisto) esityksessä, joka tarkasteli kansainvälisten suhteiden teoriaa teologisten kirjoitusten valossa, globaalit markkinat nähtiin siksi laiksi, johon uhraus kohdistuu. Sosiaalinen kritiikki ja kielikritiikki ovat siinä määrin kytköksissä toisiinsa, että

uskon menettämisen tilassa on käännettävä takaisin kieleen, joka muodostaa vastavoiman näkymättömälle laille. Tarvitaan siis kieli, joka ei ole välineellistä ja joka ei uhraa itseään lain lupauksen edessä. Bartlebyn lause ilmaisee ainoastaan kykenemättömyyden olla olematta kieltä.

Ehkä kirjallisuuden kieli muutenkin toimii linkkinä uskonnollisen kokemuksen ja tapahtuman, sekä poliittisen toiminnan välillä, kuten Bart Philipsen (Leuwenin katolinen

yliopisto) ehdotti Hölderlinin esimerkkinään. Hölderlinin pyrkimys puhutella tulevaa yhteisöä kantaa teologis-poliittisen kysymyksen hellittämättömyyttä, huolimatta kielen väistämättömästä epäonnistumisesta. Kirjallinen (*literary*) on tämän hellittämättömyyden *topos*.

Pietari Kylmä

